

Leerlingen beter leren schrijven

...en zelf minder nakijken

Naam Marieken Pronk, m.pronk@aps.nl

Datum 23 januari 2015

Start

- > Wanneer heeft u voor het laatst iets geschreven?
 - > Waar liep u toen tegen aan?
 - > Hoe heeft u dat opgelost?

Wat weten we over leren schrijven?

Meest gebruikte werkwijze

- > Schrijven
- > Nakijken en/of beoordelen
- > Schrijven van volgende tekst

- > Houding van leerlingen:
 - > schoolse activiteit
 - > volgens vaste structuurZij zien het als een 'groot formulier'

Cognitieve belasting

- > Veel processen tegelijk:
 - > Aandacht voor inhoud
 - > Aandacht voor opbouw
 - > Schrijven van goede zinnen
 - > Taalgebruik, spelling, interpunctie
 - > Plannen, reviseren, checken
 - > Schrijven EN leren schrijven

Gevolg

- > Leren van schrijven lukt niet meer...
(voor leerlingen die het niet vanzelf leren)

Dus:

- > Schrijven van inhoud en werken aan taalverzorging uit elkaar halen

Rol docent

Voorkomen van cognitieve belasting door de aandacht te verleggen naar de metacognitieve kant van het schrijven en het schrijfPROCES.

1. observerend leren
2. inquiry learning
3. outline tool
4. hypertexten schrijven
5. computerondersteund schrijfonderwijs (COS) bv. TiO
6. revisievormen

1. Observerend leren

- > hardop denkend schrijven of beoordelen
- > vertellen wat goed/niet goed is
- > tips

vb. smikkelcasus

Leren-door-observeren (links) versus leren door zelf schrijftaken uit te voeren (rechts)

de observerende
leerlingen
leerden beter te
schrijven *zonder ook
maar
te schrijven* tijdens de
lessen

smikkelcasus

Stel je voor:

Op de verpakking van de Smikkelrepen die je wel eens eet, heb je zien staan dat je twee gratis bioscoopkaartjes kunt krijgen.

Op de verpakking staat:

SPAAR VOOR TWEE GRATIS BIOSCOOPKAARTJES!!!

Dit moet je doen:

Op de wikkels van de Smikkelrepen zit 1 spaarpunt.

Spaar 10 punten en stuur deze in een voldoende gefrankeerde envelop naar:

Smikkel Spaaractie, Postbus 3333, 1273 KB Etten-Leur, Nederland.

Stuur ook € 0,39 aan postzegels mee voor de portokosten. Vermeld duidelijk je naam, adres, postcode en woonplaats en de gratis (GRATIS!) bioscoopkaartjes worden dan zo spoedig mogelijk thuisgestuurd.

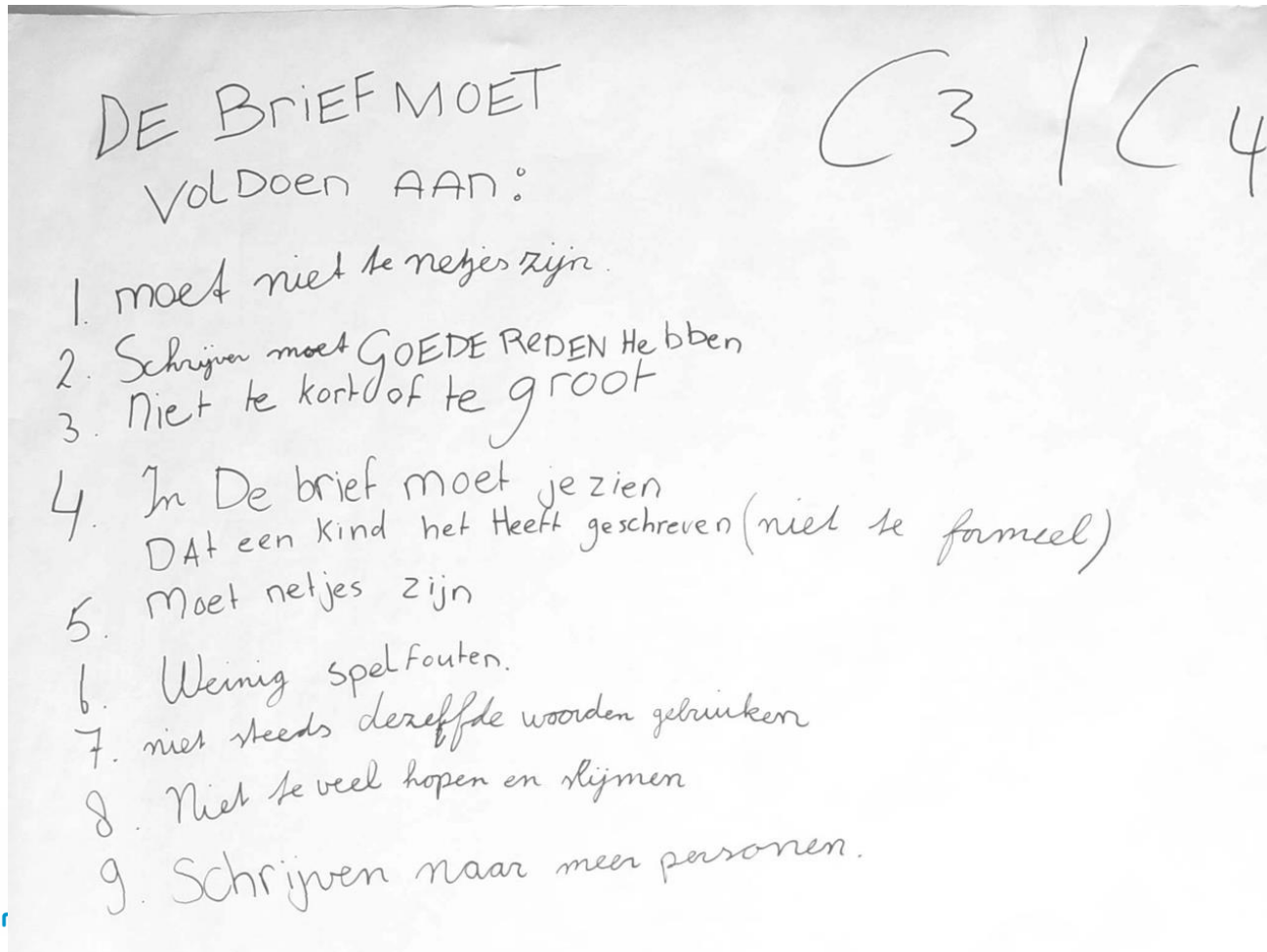
Deze actie loopt tot 15 april 2003.

Het is 7 april 2003. Je hebt 8 punten bij elkaar gespaard, maar nu kun je nergens meer repen met punten vinden. Op de repen in de winkels zit geen spaarpunt meer, hoewel het nog geen 15 april is. Je hebt je 10 punten dus niet bij elkaar kunnen krijgen.

Toch wil je de twee bioscoopkaartjes wel graag ontvangen.

Je stuurt daarom je 8 punten op en doet er twee hele wikkels zonder punt bij.

Voorbeeld van een poster

2. Inquiry Learning

- > Onderzoekend leren
- > Is een prewriting activity
 - > Inhoudsvinding
 - > Verzamelen van informatie
 - > Actief kennis construeren
 - > Criteria opstellen

Inquiry learning is een vorm van onderzoekend leren waarbij inhoudsvinding, informatie verzamelen en zelf actief kennis construeren centraal staan. Deze didactiek is goed bruikbaar in de aanloop naar het schrijven van een betoog.

Inquiry learning:

- > Begrippenweb
- > Maak van je hart geen moordkuil
- > Persoonlijke definitie
- > Argumenteren en presenteren

Een goed doel is een goed doel als

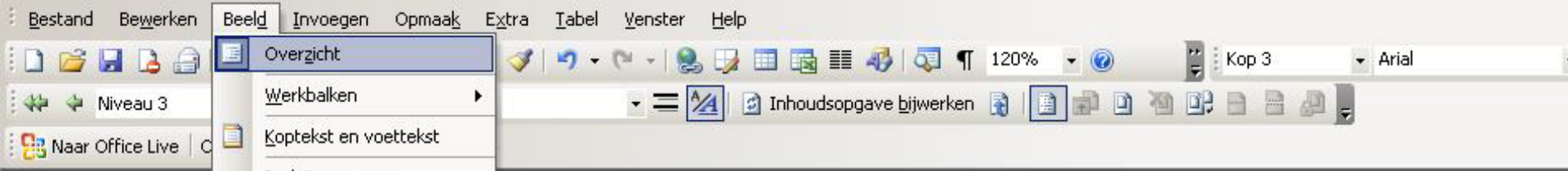
- 'het mensen of dieren helpt die het echt nodig hebben en ze dan niet een keer steunen maar langere tijd, tot ze hun leven(s) weer op de rails hebben.' (Linda)

het goede doel	ik geef aan dit doel omdat	het bedrag is
1 WNF (David) WNF (Joost) WNF (Alma)	dieren belangrijk bang voor uitsterven goede acties als dier in nood	100 euro 150 euro 75 euro

3. Outline tool

- > Hiërarchisch geordende lijst met tekstideeën
- > Leerling denkt al na over tekstdoelen en structuren
- > Prewriting activity

+ **Betoo**

+ **Inleiding**

- = **Anekdote**
- = **Probleemstelling**
- = **Eigen standpunt**

+ **Kern**

+ **Argumenten voor**

+ **Argument 1**

- = *Subargument*

+ **Argument 2**

- = *Subargument*

+ **Argument 3**

- = *Subargument*

+ **Argumenten tegen**

+ **Tegenargument 1**

- = *Weerleggen*

+ **Tegenargument 2**

- = *Weerleggen*

+ **Conclusie**

- = **Samenvatten argumenten**
- = **Lezer aansporen**
- = **Krachtige afsluiting**

Marieken Pronk
Herderstraat 5
1531 EC Wormer

P. Jansen
Heerenweg 12
4534 CK Leeuwarden

Betreft: reservering camping

Wormer, 19 januari 2015

Geachte heer, mevrouw Jansen,

Hartelijk bedankt voor...

Helaas heeft u...

Graag hoor ik of u het hier mee eens bent

Kunt u mij alstublieft zo snel mogelijk terugschrijven?

Vanzelfsprekend kunt u zich voor vragen en informatie altijd tot mij wenden

Hartelijk dank voor uw moeite

Met vriendelijke groet,

Marieken Pronk

 Speciale tekens

 Vorige stap

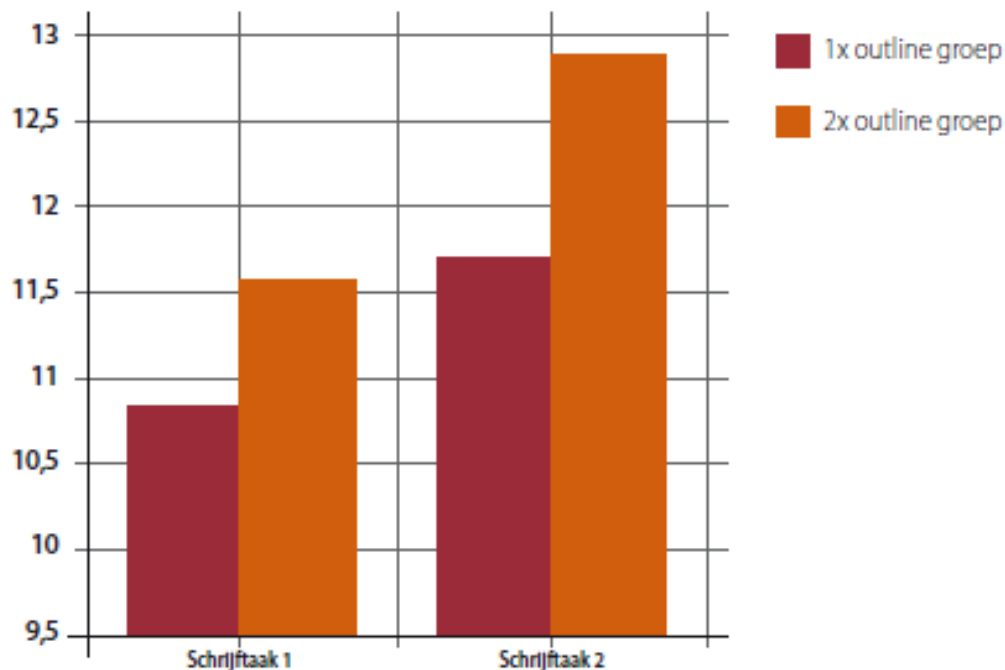
 Stap 7: Hoe wil je verder?

Verder bewerken / Opslaan in je tekstverwerker?

Een outline is een (hiërarchisch) geordend lijstje met tekstideeën dat de schrijver helpt om beter te leren schrijven.

Milou de Smet
Hein Broekkamp
Saskia Brand-Gruwel
Paul Kirschner

Het resultaat: beter gestructureerde teksten en minder cognitieve belasting tijdens het uitvoeren van de schrijftaak

Figuur 2: Scores op Volledigheid Structuur (min = 0; max = 16)

De belangrijkste conclusie die we hieruit kunnen trekken is dat herhaald gebruik van de outline-tool leidt hier tot een significante verbetering van de tekststructuur.

4. Hyperteksten schrijven

- > Tekst met doorverwijzingen via links
- > Leerling schrijft steeds nieuwe tekst
- > Nieuwe tekst staat in verband met basistekst
- > Gevolg: planmatiger schrijven

- > Meer natuurlijke manier
- > Leerlingen moeten expliciet beslissingen nemen

Uit: Braaksma, Rijlaarsdam, Van den Bergh, Hyperteksten schrijven en observerend leren als didactiek Vonk, 40^e jaargang, nummer 3

Leerlingen die hyperteksten schreven, planden en analyseerden vaker dan leerlingen die lineaire teksten schreven.

leerlingen die vaker planden en analyseerden tijdens het schrijven van de hypertekst, schreven niet alleen een betere hypertekst, maar ook een betere lineaire tekst (transfereffect).

Leerlingen met een hoge verbale intelligentie (hoog niveau) schreven betere lineaire teksten in de natoets als zij tijdens de interventie hyperteksten hadden geschreven dan wanneer zij tijdens de interventie lineaire teksten hadden geschreven. Voor goede leerlingen is het schrijven van hyperteksten dus effectief geweest. Voor zwakke leerlingen (laag niveau) was het omgekeerd.

5. Computerondersteunend onderwijs (COS)

- > Software-ondersteuning bij schrijfproces
- > Vooral effect bij voorbereidende activiteiten en op gang brengen revisie
- > (Ook nuttig bij controle en revisie)

Revisievormen

Uitgangspunt: schrijfbewustzijn activeren

- > Pijlers van die benadering:
- > Leren schrijven is doen.
Leerlingen schrijven, lezen en reviseren in de les.
- > Leren schrijven is meedoen.
De werkvormen en de inrichting van de werkruimte zorgen ervoor dat iedereen iets kan zeggen en schrijven.
- > Leren schrijven is voordoen.
De docent laat met eigen en andermans teksten zien welke schrijfstrategieën leerlingen kunnen hanteren. Heeft een zeer actieve rol in het bespreken van de teksten van de leerlingen.
- > Leren schrijven is recht doen.
Betekenisvolle opdrachten!

6. Revisievormen

1. Een schrijver centraal

- > Leerling vertelt over aanpak en gewenste hulp
- > Leerling krijgt tips
- > Alle leerlingen herschrijven hun tekst

2. Focus op de lezer

- > leerling schrijft 'woest' commentaar bij schrijfproduct
- > samen kijken naar verbeteringen

Even doen

- > Focus op de lezer/rondschrijven
 - > Lees de tekst
 - > Schrijf commentaar in de kantlijn/onder aan het blad; noteer vooral wat er het eerst in je opkomt.
 - > Geef het blad door: geef commentaar op het commentaar
 - > Bespreek in drietallen de mogelijke verbeteringen.

> Wat levert dit op?

Genredidactiek

(vooral voor schrijven ter verwerving van kennis)

1. Building knowledge in the field
2. Modeling and deconstruction
3. Joint construction
4. Independent construction

Genres bij Nederlands:

Betoog/beschouwing/brief/verslag/recensie/...

Wat weten we over beoordelen?

Beoordelen is complex

- > Schrijven EN proces
- > Halo-effect
- > Detail-effect
- > Sequentie-effect
- > Persoonlijke tendensen

Betrouwbaarheid van cijfers

- > Weinig verschil in betrouwbaarheid tussen analytisch en globaal beoordelen
- > Globaal: schattend oordeel na lezen hele tekst
- > Analytisch: punten toekennen aan diverse aspecten

Betrouwbare beoordelingsmodellen?

- > Veel vormen van beoordelingsmodellen
 - > Globaal nakijken
 - > Nakijken op basis van rubrics
 - > Nakijken op basis van puntschalen
 - > Nakijken m.b.v. schaalbeoordeling

- > Indirecte beoordeling
 - > Betrouwbaar +
 - > Valide ?

Intersubjectief beoordelen

- > 2^e corrector
- > Peer feedback

- > Een werk centraal bespreken
- > Nakijken met directe feedback
- > Nakijken met indirecte feedback
- > Rangorde maken van schrijfproducten
- > Jury inzetten
- > Beoordelen op deelaspecten die aan de orde zijn
- > Beoordelen aan de hand van afgesproken criteria
- > Beoordelen aan de hand van een leerlijn met beschreven beginners- en expertgedrag (zie Bruuttaal)
- > Beoordelen aan de hand van een rubric
- > Beoordelen aan de hand van schalen
- > Reflecteren op meerdere versies

‘Traditioneel’ nakijken

- > Correctieve feedback staat onder druk
- > Kan averechts werken
- > Indirecte feedback helpt beter
- > Directe feedback helpt wel bij spelling
- > Werkt alleen goed in combinatie met betekenisvolle opdrachten en revisie-activiteiten

Dus:

Schrijven leren

- > Vaak
- > Formatief
- > Hoge leerlingbetrokkenheid
- > Schrijven = herschrijven
- > Meerdere versies bewaren
- > Reflectie en feedback
 - > Zelf
 - > Peers
 - > Leraar
- > Didactiek:
 - > O.a. differentiëren

Schrijven beoordelen

- > Een keer (?)
- > Summatief
- > Geen leerlingbetrokkenheid
- > Schrijven betekent: werk!
- > Een keer schrijven voor cijfer
- > Beoordeling
 - > Leraar
 - > Ev. 2^e corrector
- > Didactiek
 - > Opdracht verstrekken

Reviseren is herschrijven

Proloog

Ik heb altijd gedacht dat het een wereld in mijn hoofd was, een wereld waar slechts mijn dromen bestonden. Pas toen ik ouder werd ging ik me afvragen of dit denkbeeld wat ik al van kleins af aan heb, nog wel zo resoluut was als dat ik had gehoopt.

Het is raar, maar als je met iets bent opgegroeid, dan word het voor jou ook normaal.

Elke nacht, wanneer ik slaap, dan kom ik daar weer terecht. Mijn eigen dromen en gedachten, heb ik altijd gedacht. Maar nu begin ik me steeds meer af te vragen waar ik me al die tijd in godsnaam heb bevonden.

Werkelijkheid en fantasie is op dit moment een dunne lijn geworden. Overal waar ik ga en sta zie ik dingen die ik niet hoor te zien, dingen die in mijn hoofd horen; in die bekende droomwereld.

Het begon toen ik, zo goed ik me kan herinneren, een jaar of zes was.

Ik was aan het spelen, toen ik opeens gewoon wegviel.

Het is als epilepsie, de passieve variant. Je valt geestelijk gezien gewoon weg. Je bent er wel, je lichaam doet geen vreemde dingen, maar je staart slechts wezenloos voor je uit. Alsof je slaapt met open ogen. Dat gebeurde bij mij ook.

Wat ik me nog kan herinneren, is dat ik door een tunnel van licht werd geleid. Ik ging steeds sneller en sneller, totdat ik uiteindelijk door een portaal ging en ergens

anders terecht kwam. Ik werd letterlijk als een zoutzak op het gras gesmeten. Daar lig je dan, als zesjarig kind. Je hebt geen idee wat je overkomt. Zo jong heb je zelf nog geen eens besef van je eigen wereld, laat staan van een ander.

Ik krabbelde overeind en veegde de viezigheid van mijn gele zomerjurk. Ik weet nog dat mijn gezicht betrok toen ik de groene vlekken op de zoom van mijn jurk zag zitten. De gedachte was meteen dat mama ontzettend boos op me zou zijn als ze die vlekken zou zien. Ik werd echter al snel uit mijn gedachten onttrokken toen er plotseling een jongeman voor mijn neus stond. Ik keek tegen de gele smiley op zijn zwarte T-shirt aan en mijn ogen gingen langzaam omhoog. Mijn ogen ontmoette de zijne en hij keek me aan met die vriendelijke, grote blauwe ogen van hem. Hij glimlachte naar me. Het eerste wat hij zei was: 'Welkom in Erial, Ferra.'

Mijn eerste reactie was: 'Hoe weet je me naam?!' Ik keek boos.

Een stomme reactie, bedenk ik me achteraf, maar wel heel kinderlijk.

Sta je daar, in the middle of nowhere, een wereld die onbekend is, een gekke dude die je welkom heet in zijn wereld, en dan vraag je hem hoe hij jouw naam weet.

Hij grinnikte op een goedmoedige manier. 'Maak je geen zorgen, Ferra,' zei hij op geruststellende toon. 'Ik weet heel veel over jou en dat is maar goed ook.'

'Hoezo?' vroeg ik, iets rustiger nu.

Mijn eerste boze reactie was:

Reflectievormen

- > Rondschrijven
- > Teksten op volgorde
- > Een tekst centraal
- > Hardop voordoen
- > Reflecteren op meerdere versies
- > Club van wijzen

Vragen

- > Hoe is het om dit te doen?
- > Leren leerlingen hiervan beter schrijven?
- > Is het uitvoerbaar? Wat is ervoor nodig om het te doen?
- > Vragen en opmerkingen?

Meer informatie?

Boekje *Schrijven van 1F naar 4F*
(www.aps.nl/shop)

m.pronk@aps.nl

studiedag Schrijven en minder
nakijken (najaar)